

KEMAHIRAN KEHIDUPAN UNTUK MURID BERISIKO TERCICIR *(LIFE-SKILLS NEEDS FOR AT-RISK STUDENTS)*

Azlin Norhaini Mansor (Pengarang Penghubung)
Personalized Education Research Group, Department of Educational Leadership and Policy,
Faculty of Education, Universiti Kebangsaan Malaysia,
43600 UKM Bangi, Selangor, MALAYSIA
azlinmansor@ukm.edu.my

Suria Huszaini
Department of Educational Leadership and Policy, Faculty of Education, Universiti Kebangsaan Malaysia,
43600 UKM Bangi, Selangor, MALAYSIA
suriahuszaini@gmail.com

Umami Salamah Samadi
Department of Educational Leadership and Policy, Faculty of Education, Universiti Kebangsaan Malaysia,
43600 UKM Bangi, Selangor, MALAYSIA
ummisalamahsamadi@gmail.com

Intan Farahana Kamsin
Personalized Education Research Group, Faculty of Education, Universiti Kebangsaan Malaysia,
43600 UKM Bangi, Selangor, MALAYSIA
intan_tuminah@yahoo.com

ABSTRAK

Kemahiran kehidupan ialah set kemahiran yang dapat membantu murid sekolah, khususnya yang berisiko tercidir daripada gagal mencapai potensi sebenar mereka. Sehubungan itu, tujuan kajian ini ialah untuk mengenal pasti komponen kemahiran kehidupan yang diperlukan oleh murid berisiko serta tindakan pihak sekolah dalam membantu kumpulan murid ini. Kajian tinjauan ini melibatkan 223 murid Tingkatan 1 dan 2 di daerah Hulu Langat, Selangor, yang dikenal pasti berisiko tercidir. Instrumen yang digunakan dalam tinjauan telah dibina mengikut Model Sasaran Kemahiran Kehidupan (4H) oleh Hendricks (1998). Tiga guru kaunselor turut ditemu bual bagi mengenal pasti tindakan pihak sekolah dalam membantu murid-murid berkenaan. Kajian menunjukkan bahawa majoriti murid berisiko amat memerlukan kemahiran kehidupan dalam aspek (i) belajar, (ii) mengamalkan gaya hidup sihat, (iii) menjaga keselamatan diri, (iv) bertanggungjawab terhadap keluarga, (v) mengurus disiplin diri, (vi) membina hubungan sesama rakan, (vii) berkomunikasi dengan berkesan, dan (viii) menetapkan matlamat hidup. Dapatan ini amat signifikan kerana bertentangan dengan pandangan semasa yang menggambarkan bahawa murid berisiko adalah golongan murid yang bermasalah dan tidak berminat dalam pelajaran; Walhal mereka sebenarnya maklum kelemahan diri mereka dan amat memerlukan sokongan pelbagai pihak bagi membolehkan mereka merealisasikan potensi yang ada dalam diri mereka. Maklumat daripada kajian boleh dijadikan input bagi membangunkan Modul Kemahiran Kehidupan untuk membantu pihak sekolah melaksanakan program intervensi bagi menerapkan kemahiran kehidupan yang diperlukan oleh murid berisiko tercidir.

Kata Kunci: Kemahiran Kehidupan; Pelajar Berisiko; Keciciran; *Target Model Life-skills (4H)*

Untuk memetik dokumen ini:

Mansor, N. H., Huszaini, S., Samadi, U. S., & Kamsin, I. F. (2015). Kemahiran kehidupan untuk murid berisiko tercidir. *Journal of Personalized Learning*, 1(1): 93-103.

ABSTRACT

Life-skills are skills that could help at-risk students deal with various school failure as a result of such factors as low academic achievement, poor school attendance, low self esteem, and abuse and neglect. These skills are very important to prevent at-risk from dropping out, and to help them live to their full potential. The purpose of this study was to identify the components of life-skills needed by these students, and the programs implement by the schools to help these students. The components of life-skills needed were identified using quantitative data collected from 223 at-risk students, aged 13 to 14 year-old in Hulu Langat, Selangor, using questionnaires developed based on Target Model Life Skills (4H) by Hendricks (1998). Three experienced school counselors were also interviewed to get first hand information on the steps taken by schools in helping these students. The study found that majority of the at-risk students really need are the skills on how to (i) learn, (ii) adopt a healthy lifestyle, (iii) maintain personal safety, (iv) be responsible, (v) manage self-discipline, (vi) build relationships, (vii) communicate effectively, and (viii) set life goals. This finding is significant because contrary to current beliefs, at-risk students are interested in learning, and can identify the skills they needed the most. Findings of the study can be used as input to develop Life-Skills Module to guide schools implement intervention programs to help these students.

Keywords: Life-skills; At-risk Students; Attrition; Target Model Life-skills (4H)

PENGENALAN

Perubahan dalam sistem pendidikan telah menyebabkan keperluan untuk meningkatkan prestasi murid berisiko di sekolah menjadi semakin penting supaya mereka tidak tercicir atau berpotensi untuk tercicir. Laporan UNICEF (2012) menganggarkan seramai 125,000 kanak-kanak di Malaysia masih tercicir dan tidak mendapat akses kepada pendidikan menengah. Sementara itu, kira-kira 17,000 kanak-kanak Malaysia tidak meneruskan pengajian ke peringkat pendidikan menengah setiap tahun iaitu dari tahun 2005 hingga 2009. Laporan oleh *Malaysia Millennium Development Goals* (MMDG, 2010) menunjukkan bahawa murid di sekolah luar bandar lebih banyak tercicir, iaitu sebanyak 16.7%, berbanding murid di bandar, iaitu sebanyak 10.1%.

Dalam hal ini, buku Perangkaan Pendidikan Malaysia (KPM, 2013) pula melaporkan bahawa kadar penyertaan murid di sekolah kerajaan dan sekolah bantuan kerajaan bagi sekolah menengah dan sekolah rendah juga telah menurun. Bagi sekolah rendah, peratusan penyertaan sebanyak 94.42 peratus pada tahun 2011, telah menurun kepada 94.37 peratus pada tahun 2013. Di sekolah menengah pula, peratusan penyertaan sebanyak 86.63% pada tahun 2011; juga menurun kepada 82.39% pada tahun 2013. Sungguhpun nilai peratusan penurunan adalah kecil, namun situasi ini tetap menjejaskan kualiti sistem pendidikan negara untuk terus berada setaraf dengan pendidikan berprestasi tinggi di negara-negara maju.

Murid berisiko lebih cenderung untuk tercicir iaitu berhenti mengikuti persekolahan kerana pelbagai alasan tertentu yang memaksa mereka untuk berhenti sekolah (Ahmad, 2011). Menurut Ahmad lagi, murid berisiko tercicir boleh dibantu dan dididik supaya mereka tidak tercicir menerusi bimbingan khusus dalam membentuk perkembangan konsep diri yang positif. Pandangan Ahmad sejajar dengan kenyataan Willis (2010) bahawa perkembangan murid menuju kedewasaan memerlukan perhatian pendidik secara bersungguh-sungguh. Menurut Willis lagi, konsep diri yang positif perlu diterapkan di peringkat awal remaja oleh pihak yang paling rapat dan sentiasa berada di persekitaran mereka menerusi pelbagai program kemahiran kehidupan atau *life-skills*. *Life skills* ialah set kemahiran yang dapat membantu murid remaja menangani isu ibu bapa, rakan, guru dan lain-lain berkaitan kehidupan yang mereka alami (Willis, 2010; Orlick, 2002).

Kebanyakan kajian berkaitan murid berisiko hanya memberikan tumpuan kepada masalah disiplin dan pencapaian murid, tetapi kurang memberi perhatian kepada keperluan kemahiran kehidupan yang dapat membantu mereka membentuk jati diri dalam menempuh cabaran masa hadapan. Pemerhatian ringkas di sekolah-sekolah pula mendapati bahawa kebanyakan sekolah kurang memberikan tumpuan kepada murid berisiko selain daripada menghantar mereka kepada guru kaunseling atau menjatuhkan hukuman disiplin terhadap kesalahan yang mereka lakukan. Sungguhpun terdapat beberapa program seperti Kelas Pemulihan dan yang seumpamanya, namun kesungguhan dan ketekalan pelaksanaan program berkenaan masih boleh dipertikaikan.

Murid berisiko tercicir merupakan kumpulan yang perlu diberi perhatian oleh semua pihak supaya mereka tidak terus tercicir. Kajian oleh Mansor (2013) mendapati bahawa kebanyakan murid berisiko berasa kecewa dan menunjukkan tingkah laku negatif kerana berasa tidak dipedulikan. Mereka sedar bahawa mereka mempunyai terlalu banyak kekurangan dan mengambil pendekatan tidak alpa pada kehidupan kerana tidak mendapat sokongan di rumah dan sering pula diperlecehkan semasa di sekolah. Mereka mengaku memerlukan bantuan untuk membolehkan mereka 'keluar' daripada kategori murid berisiko tetapi tidak pasti bagaimana untuk melakukannya. Justeru, mereka amat memerlukan bantuan khususnya daripada pihak sekolah dan komuniti yang perlu bekerjasama untuk memenuhi keperluan kehidupan murid berisiko ini supaya mereka dapat bergerak seiring dengan murid yang lain. Sehubungan itu, tujuan utama kajian eksploratori ini ialah untuk mengenal pasti komponen kemahiran kehidupan yang diperlukan oleh kumpulan murid berisiko Tingkatan 1 dan 2 yang berpotensi tercicir daripada sistem persekolahan, dan pendekatan yang diambil oleh pihak sekolah untuk menangani isu berkaitan murid berisiko. Istilah berisiko bagi merujuk kegagalan akademik dan kegagalan di sekolah, berpotensi untuk tercicir, tidak mendapat pendidikan, dan di bawah pencapaian (Pallas, 1994). Pallas berpendapat bahawa murid berisiko ialah kumpulan murid yang terdedah kepada pengalaman pendidikan yang tidak cukup atau tidak sesuai sama ada di dalam keluarga, sekolah atau masyarakat. Christiansen dan Howard (2005) juga mentafsirkan murid berisiko sebagai kumpulan murid yang berpotensi gagal daripada sistem persekolahan yang berpunca daripada faktor lemah akademik, kerap ponteng, tiada keyakinan diri, dan kurang mendapat perhatian daripada keluarga.

Berdasarkan kajian yang diterbitkan oleh Solon Community School District (2001), terdapat tiga faktor yang dikenal pasti terdapat dalam diri murid berisiko, iaitu murid yang tidak mencapai matlamat dalam program pendidikan, murid yang tidak melibatkan diri disebabkan masalah sosial atau emosi, dan murid yang dijangka tidak menjadi seorang pekerja yang produktif. Menurut WHO (1999) pula, murid yang berisiko ini sebenarnya mempunyai keperluan-keperluan tertentu yang perlu dikenal pasti. Keperluan-keperluan ini seringkali disalah anggap kerana dijangka terlalu sukar untuk diberikan kepada kelompok tersebut. Hal ini mengakibatkan mereka ini terabai, tercicir dan akhirnya tersisih daripada alam persekolahan. Oleh yang demikian, sekiranya kumpulan murid ini tidak diberikan perhatian yang sewajarnya, masyarakat dan negara akan mengalami kerugian. Justeru, ibu bapa yang kurang memberikan perhatian dan kasih sayang, kurang mengambil berat, dan kurang melibatkan diri dalam proses mengawal dan memantau perlakuan anak-anak mereka menjadi sebab utama remaja ini terlibat dalam tindakan salahlaku yang menyalahi undang-undang (Badawi, 1997). Bagi tujuan kajian ini yang berfokus kepada pembelajaran di sekolah, murid berisiko didefinisikan sebagai murid sekolah harian yang gagal atau berisiko untuk gagal disebabkan oleh faktor lemah dalam akademik, bermasalah disiplin, dan tidak berminat dalam pelajaran.

Life skills ialah set kemahiran yang dapat membantu murid remaja menangani isu ibu bapa, rakan, guru dan lain-lain berkaitan kehidupan yang mereka alami (Orlick, 2002). WHO (2012) pula mendefinisikan kemahiran kehidupan sebagai kebolehan yang membantu kita menyesuaikan diri dan bertindak secara positif dan efektif dengan cabaran dalam kehidupan seharian. Kemahiran kehidupan penting kepada kanak-kanak dan remaja untuk mengawal diri dalam memperbaiki kehidupan mereka. Pernyataan ini disokong oleh Clare (2008) yang menyatakan bahawa kemahiran kehidupan tidak akan mengubah sesuatu keadaan, tetapi kemahiran ini akan membantu kanak-kanak untuk menghadapi sesuatu situasi atau keadaan tersebut dengan lebih baik. Kemahiran kehidupan melibatkan kemahiran kognitif, emosi, dan sosial yang membolehkan individu menangani cabaran kehidupan dengan berkesan (Hanbury & Malti, 2011; Malti & Noam, 2008; Botvin, 2004; WHO, 1997). Kemahiran ini merangkumi kemahiran psikososial dan interpersonal yang membantu individu membuat keputusan, berkomunikasi dengan berkesan dan mengurus diri secara positif (UNICEF, 2002). Kajian ini dilaksanakan bersandarkan kepada Model Sasaran Kemahiran Kehidupan (*Targetting Life Skills Model 4H*) oleh Hendricks (1998) yang berfokus kepada empat komponen utama iaitu, kemahiran interpersonal, kognitif, sosial dan kesihatan seperti yang dipaparkan dalam Jadual 1.

Jadual 1. Model sasaran kemahiran kehidupan 4H (Hendricks 1998)

INTERPERSONAL (Heart)	KOGNITIF (Head)	SOSIAL (Hands)	KESIHATAN (Health)
Penyayang <ul style="list-style-type: none"> • Empati. • Prihatin. • Membina hubungan. • Perkongsian. 	Kebolehan Mengurus <ul style="list-style-type: none"> • Daya tahan diri. • Menyimpan rekod. • Bijak menggunakan sumber. • Perancangan aktiviti. • Penetapan matlamat. 	Memberi <ul style="list-style-type: none"> • Khidmat komuniti/sukarelawan. • Warganegara yang bertanggungjawab. • Kepimpinan. • Menyumbang kepada kumpulan. 	Kehidupan <ul style="list-style-type: none"> • Memilih gaya hidup sihat. • Mengurus tekanan/stress • Melindungi diri dari penyakit. • Menjaga keselamatan diri.
Perhubungan <ul style="list-style-type: none"> • Menerima perbezaan. • Menyelesaikan konflik. • Kemahiran sosial. • Bekerjasama. • Komunikasi. 	Berfikir <ul style="list-style-type: none"> • Berfikir secara kreatif. • Penyelesaian masalah. • Membuat keputusan. • Belajar untuk belajar. 	Bekerja <ul style="list-style-type: none"> • Kemahiran yang boleh dipasarkan. • Kerja berpasukan. • Motivasi diri. 	Kesejahteraan <ul style="list-style-type: none"> • Menjaga maruah diri. • Tanggungjawab diri. • Perwatakan. • Disiplin diri. • Mengurus perasaan dan emosi.

Gardner (1983) dalam bukunya *The Frames of Mind* memberi definisi kemahiran interpersonal sebagai kebolehan memahami orang lain dan menggunakan kebolehan ini dalam berinteraksi, bekerjasama, membimbing dan menguruskan komunikasi. Menurut Clare (2008) dalam modulnya, *The Life Skills Handbook*, kemahiran interpersonal ialah kebolehan kanak-kanak untuk berkongsi masalah mereka dengan orang lain (rakan sebaya) atau lebih dewasa. Salah satu kemahiran utama yang perlu dipelajari sepanjang perkembangan kanak-kanak ialah membentuk kemahiran interpersonal yang berkesan dengan orang lain. Kemahiran ini penting kerana murid yang mempunyai kemahiran interpersonal mampu berinteraksi dengan rakan sebayanya dengan lebih berkesan, mudah mesra, berkeyakinan serta saling bantu membantu dalam proses pengajaran dan pembelajaran. Oleh itu kemahiran ini amat penting bagi setiap individu khususnya murid kerana dapat membantu mereka menilai diri dan seterusnya mengambil langkah sewajarnya untuk berubah menjadi murid yang cemerlang (Jusoh, 2011). Ini kerana kegagalan murid dalam bidang akademik adalah disebabkan kekurangan salah satu bidang kecerdasan emosi iaitu kemahiran interpersonal (Botvin & Griffin, 2004; Yahya, Boon & Abdul, 2005).

Teori perkembangan kognitif yang diperkenalkan oleh Piaget (1955) adalah berfokus kepada proses pembinaan pengetahuan. Beliau menekankan bahawa pembelajaran adalah suatu proses spesifik yang ditentukan serta dirangsang oleh persekitaran sama ada dalam atau luar bilik darjah. Kognitif merujuk kepada intelek atau pemikiran individu yang memfokuskan kepada cara seseorang belajar dan proses mendapat maklumat. Mohd Najib dan Nor Shafrin (2008) dalam satu kajiannya berkaitan cara belajar membuktikan bahawa kemahiran belajar memberi kesan positif terhadap pencapaian pelajar. Kebolehan individu menyelesaikan sesuatu masalah dapat digunakan sebagai pengukur perkembangan intelek mereka (Aminudin, 2014). Dalam laporan PPPM 2013-2025, bidang kemahiran kognitif ini kurang diberi perhatian menyebabkan murid kurang berupaya untuk menghasilkan ilmu pengetahuan dan berfikir secara kritis di luar konteks akademik. Justeru itu, setiap institusi pendidikan harus memberi penekanan terhadap pemupukan budaya berfikir aras tinggi supaya setiap murid menguasai pelbagai kemahiran kognitif termasuk pnaakulan, pemikiran kritis, kreatif serta inovatif untuk mereka menghubungkan pelbagai disiplin ilmu dan mencipta ilmu yang baharu.

Bidang pendidikan dan kerja sosial saling berkaitan dan ia berkembang selari dalam pembangunan sesebuah negara maju. Beberapa inovasi dilakukan dalam usaha menerapkan kerja sosial atau kemahiran sosial dalam bidang pendidikan. Antaranya ialah Program Sukarelawan dan Program Latihan Khidmat Negara (PLKN). Toseland (1995) mendefinisikan kerja sosial sebagai aktiviti yang bermatlamat yang dilaksanakan terhadap sekumpulan orang untuk memenuhi keperluan sosioemosi dan menyempurnakan tugas yang dipertanggungjawabkan. Kemahiran sosial memerlukan individu membina kesedaran tentang orang lain dan perasaan mereka serta mempunyai kebolehan untuk mengekalkan perhubungan tersebut. Murid yang

mempunyai kemahiran sosial akan mematuhi peraturan sosial, bertingkah laku secara harmoni, melibatkan diri dengan aktif dalam masyarakat, berkomunikasi dengan cara yang efektif, dan menghindar daripada melakukan tingkah laku devian (Yahya et al., 2005). Kajian yang dijalankan oleh Wan Su (2008) membuktikan bahawa terdapat hubungan yang signifikan antara kemahiran sosial dengan tingkah laku devian. Hasil kajian beliau mendapati bahawa semakin tinggi tahap kemahiran sosial, semakin kurang tingkah laku devian yang dilakukan. Dapatan ini selaras dengan kenyataan Fraser (2004) bahawa latihan kemahiran sosial menunjukkan kesan yang efektif dalam meningkatkan kesesuaian interaksi murid dan menurunkan kecenderungan kepada tingkah laku agresif.

Komponen kemahiran kesihatan atau kesejahteraan diri dan emosi memberi penekanan kepada murid belajar mengenai tabiat, tingkah laku, interaksi dan keputusan yang berkaitan dengan kehidupan secara sihat. Kemahiran kesihatan yang tinggi membolehkan pembentukan tingkah laku yang menyumbang ke arah kesejahteraan diri dan juga orang lain. Dalam usaha mencapai matlamat ini, murid perlu memahami asas kepada kesihatan diri yang baik, interaksi yang sihat dengan orang lain dan fokus ke arah pembelajaran sepanjang hayat. Oleh itu, murid memerlukan persekitaran sekolah yang selamat dan penyayang serta sokongan dalam meneroka idea dan isu dalam mendapatkan maklumat untuk membantu mereka mengamalkan gaya hidup sihat (Mitchell, 2000).

Kajian turut menunjukkan bahawa terdapat perkaitan yang rapat antara pencapaian akademik pelajar dan kesihatan. Satu kajian oleh Roberts et al. (2001) terhadap 1027 orang pelajar perubatan Amerika Syarikat, mendapati penyalahgunaan dadah dan isu-isu kesihatan mental mempunyai hubungan yang signifikan dengan pencapaian yang lemah dalam akademik pelajar. Manakala kajian oleh Eisenberg et al. (2009) yang melibatkan 747 pelajar prasiswazah dan siswazah di Amerika Syarikat mendapati amalan pemakanan yang tidak baik dan kemurungan mempunyai hubungan dengan gred purata mata (GPA) yang lebih rendah. Dalam konteks kajian ini, *life skills* ialah kemahiran interpersonal, kemahiran kognitif, kemahiran sosial, dan kemahiran kesihatan/kesejahteraan yang boleh membantu pelajar berisiko untuk berjaya dalam menjalani kehidupan yang produktif, dan memuaskan serta boleh digunakan dalam kehidupan seharian di sekolah mahupun di luar sekolah. Kemahiran-kemahiran ini penting bagi membantu semua murid khususnya murid berisiko untuk meneruskan kehidupan yang normal dan mendapat peluang yang sama seperti murid lain.

METODOLOGI

Data dikumpulkan menggunakan instrumen Soal Selidik Kemahiran Kehidupan (SSKK) yang dibina berdasarkan model *Targeting Life Skills The 4H Framework*. Sebanyak 38 item dibangunkan yang perlu dijawab menggunakan skala *Likert* tiga mata iaitu, 'tidak perlu', 'perlu' dan 'sangat perlu' dan diedarkan kepada semua sekolah menengah di daerah Hulu Langat. Memandangkan tiada maklumat yang tepat tentang populasi sebenar murid berisiko di daerah Hulu Langat, maka penyelidik mendapatkan kerjasama Guru Penolong Kanan Hal Ehwal Murid untuk mengedarkan soal selidik tersebut kepada semua murid Tingkatan 1 dan 2 yang dikenal pasti memiliki ciri berisiko iaitu, lemah dalam akademik, bermasalah disiplin dan kerap ponteng. Secara keseluruhan, kajian ini melibatkan 223 responden, yang terdiri daripada 151 murid lelaki dan 71 perempuan. Analisis mengikut kaum pula menunjukkan, 122 terdiri daripada murid Melayu, 45 murid Cina, 42 murid India, dan 14 murid daripada kaum minoriti. Tiga guru kaunseling daripada 3 buah sekolah yang berlainan turut ditemu bual bertujuan untuk mendapatkan maklumat tentang pendekatan yang digunakan di sekolah masing-masing dalam menangani isu-isu berkaitan murid berisiko. Setiap temu bual berlangsung antara 1 dan 2 jam, di rekod dan ditranskripsikan, seterusnya dianalisis mengikut tema-tema berkaitan.

DAPATAN DAN PERBINCANGAN

Kemahiran Kehidupan yang Diperlukan oleh Murid Berisiko

Keperluan kemahiran kehidupan murid berisiko dikaji mengikut empat komponen utama, iaitu kemahiran interpersonal, kemahiran kognitif, kemahiran sosial, dan kemahiran kesihatan/kesejahteraan. Analisis secara keseluruhan mendapati bahawa majoriti murid berisiko, antara 84.5% dan 90.3%, memerlukan keempat-empat komponen kemahiran kehidupan yang disenaraikan (Jadual 2)

Jadual 2. Komponen keperluan kemahiran kehidupan mengikut keutamaan

Bil	Komponen Kemahiran Kehidupan	Peratus (%)
1.	Kemahiran kognitif (item 10-17)	90.3
2.	Kemahiran kesihatan/kesejahteraan (item 28-38)	90.1
3.	Kemahiran interpersonal (item 1-9)	85.1
4.	Kemahiran sosial (item 18-27)	84.5

Majoriti, iaitu lebih daripada 90% murid menyatakan bahawa mereka 'perlu' dan 'sangat perlu' komponen kemahiran kehidupan kognitif dan kemahiran kesihatan/kesejahteraan. Manakala hampir 85% pula memerlukan kemahiran kehidupan dalam komponen kemahiran sosial dan kemahiran interpersonal.

Perincian Aspek Kemahiran Kehidupan yang Diperlukan

Jadual 3 menyenaraikan 38 aspek kemahiran kehidupan yang diperlukan oleh murid berisiko yang telah disusun mengikut turutan daripada aspek yang paling ramai memerlukan, iaitu 98.2% kepada aspek yang paling kurang diperlukan ialah, 65%. Antara aspek kemahiran yang diperlukan oleh majoriti murid berisiko termasuklah kemahiran melaksanakan tanggungjawab terhadap keluarga dan diri seperti menjaga keselamatan, berdisiplin dan menentukan matlamat hidup; kemahiran belajar seperti berkreaitif, membuat keputusan, menyelesaikan masalah dan berkomunikasi; kemahiran bekerjasama termasuklah menyumbang kepada masyarakat; kemahiran menjaga kesihatan dan kesejahteraan termasuklah menjaga hubungan sesama rakan. Daripada 38 aspek kemahiran yang disenaraikan, aspek kemahiran yang paling kurang diperlukan oleh murid berisiko, iaitu sebanyak 65% sahaja, ialah aspek kemahiran untuk menghadapi tekanan.

Jadual 3. Senarai kemahiran kehidupan mengikut keperluan

Senarai kemahiran :	Peratusan (%)		
	Perlu	Sangat Perlu	JUMLAH
Menjaga keselamatan diri	32.3	65.9	98.2
Melaksanakan tanggungjawab terhadap diri	38.6	57.0	95.6
Berkomunikasi dengan baik	46.6	48.0	94.6
Berfikir secara kreatif	45.7	48.4	94.1
Menentukan cita-cita atau matlamat hidup	38.6	54.7	93.3
Memberi sumbangan kepada masyarakat	69.1	24.2	93.3
Membentuk disiplin diri	39.9	53.4	93.3
Bekerjasama dengan orang lain	55.6	37.2	92.8
Melaksanakan tanggungjawab terhadap keluarga	27.8	65.0	92.8
Menjaga maruah diri	26.5	65.9	92.4
Mengawal perasaan/emosi	48.9	43.5	92.4

Mencari dan menggunakan sumber maklumat berkaitan pembelajaran	55.6	36.3	91.9
Membuat keputusan	57.0	34.5	91.5
Kerja berpasukan	54.7	36.8	91.5
Membentuk perwatakan diri	57.0	34.5	91.5
Menyelesaikan masaah yang dihadapi	53.4	37.7	91.1
Mengamalkan gaya hidup sihat	33.2	57.8	91.0
Menyampaikan pandangan dalam kerja kumpulan.	57.0	33.6	90.6
Belajar perkara baharu	44.8	45.7	90.5
Meningkatkan motivasi diri	54.3	35.9	90.2
Menjaga hubungan yang baik dengan rakan	41.3	48.4	89.7
Mendapatkan rakan baharu	65.5	24.2	89.7
Melindungi diri daripada penyakit	41.3	48.4	89.7
Melaksanakan tanggungjawab terhadap rakan	57.4	32.3	89.7
Mengambil berat terhadap rakan	60.5	29.1	89.6
Menggunakan komputer	56.1	29.6	85.7
Bidang perniagaan	58.3	27.4	85.7
Membina kekuatan mental dan emosi	50.2	35.4	85.6
Merancang aktiviti harian	49.3	35.4	84.7
Memahami perasaan/emosi rakan	67.3	17.0	84.3
Menjadi pemimpin dalam kumpulan	67.7	13.9	81.6
Bidang kesenian	62.3	18.4	80.7
Berkongsi masalah dengan rakan	58.7	21.1	79.8
Menerima perbezaan antara rakan	55.2	17.9	73.1
Bidang pertanian	56.1	17.0	73.1
Bidang pertukangan	56.5	16.1	72.6
Menyelesaikan masalah dengan rakan	54.7	17.0	71.7
Menghadapi tekanan	46.6	18.4	65.0

Perincian Aspek Kemahiran Kehidupan mengikut Keutamaan

Jadual 4 pula menunjukkan peratusan murid yang menjawab setiap item yang disenaraikan dalam keempat-empat komponen, yang telah disusun mengikut keutamaan. Dalam hal ini, lebih daripada 65% murid menyatakan bahawa mereka 'sangat perlu' kemahiran untuk menjaga keselamatan diri, menjaga maruah diri dan melaksanakan tanggungjawab terhadap keluarga. Selain itu, antara 53% dan 58% murid pula menyatakan bahawa mereka 'sangat perlu' kemahiran untuk melaksanakan tanggungjawab terhadap diri seperti mengamalkan gaya hidup sihat, berdisiplin dan menentukan matlamat hidup.

Jadual 4. Senarai keperluan kemahiran kehidupan mengikut kategori keutamaan

No item	Senarai kemahiran	Peratusan (%)		
		Tidak perlu	Perlu	Sangat Perlu
31	Menjaga keselamatan diri	1.8	32.3	65.9
32	Menjaga maruah diri	7.6	26.5	65.9
34	Melaksanakan tanggungjawab terhadap keluarga	7.2	27.8	65.0
28	Mengamalkan gaya hidup sihat	9.0	33.2	57.8
33	Melaksanakan tanggungjawab terhadap diri	4.5	38.6	57.0
13	Menentukan cita-cita atau matlamat hidup	6.7	38.6	54.7
38	Membentuk disiplin diri	6.7	39.9	53.4

Pendekatan Pentadbir Sekolah dalam Menangani Murid Berisiko

Secara umum, ketiga-tiga guru kaunseling mengakui bahawa pentadbir di sekolah mereka tidak melaksanakan program yang khusus untuk membantu murid berisiko tercicir. Tiada program khas untuk membantu murid lemah akademik, manakala murid yang kerap melanggar peraturan disiplin sekolah seperti datang lewat, ponteng, berkelakuan tidak sopan, melawan guru, bergaduh dan bertingkah laku negatif lazimnya akan dihantar kepada guru disiplin untuk dikenakan hukuman, atau kepada guru kaunseling untuk diberikan nasihat dan bimbingan. Walau bagaimanapun, tindakan menghukum kurang berkesan kerana ia tidak menyelesaikan masalah utama mengapa murid tersebut bertindak nakal. Menurut guru di sekolah A,

"...tindakan disiplin kurang berkesan kepada murid yang 'hard core' nakal, malah mereka lebih suka sebab tak perlu datang ke sekolah. Ibu bapa mereka pun biasanya tidak ambil tahu."

Ketiga-tiga sekolah juga didapati mengamalkan sistem *streaming classes* di mana susunan kelas dilaksanakan dengan mengelompokkan murid mengikut aras kebolehan yang sama, dan secara tidak langsung murid berisiko akan dikelompokkan dalam kelas belakang. Rasional pihak pentadbir ialah bagi memudahkan proses pengajaran dan pembelajaran murid mengikut aras kebolehan. Amalan ini membolehkan pihak sekolah memberikan tumpuan kepada murid bijak akademik menghasilkan keputusan peperiksaan yang cemerlang bagi melonjakkan nama sekolah. Amalan ini juga, secara tidak langsung, menyebabkan murid lemah akademik tidak berpeluang berinteraksi dengan murid lain yang mungkin boleh menjadi model membantu mereka untuk berusaha dengan lebih baik.

Sekolah B ada menganjurkan program Kelas Pemulihan namun bukan khusus untuk murid berisiko, tetapi lebih fokus kepada murid yang lemah akademik. Program tersebut juga hanya untuk kelas peperiksaan iaitu, murid Tingkatan 3 dan 5. Berikut ialah respon ketiga-tiga guru kaunseling apabila mereka di minta memberikan cadangan bagaimana pihak sekolah boleh membantu murid berisiko supaya mereka tidak tercicir daripada sistem pendidikan;

“Entahlah, budak-budak ni tak mahu dengar cakap saya. Kalau kita buat program apa-apa pun mereka tak mahu datang. Mereka memang tak minat datang ke sekolah, ada yang bekerja, ada yang tolong bapak...”

“Pihak sekolah nak buat macam mana, sebab mereka tak minat, jadi mereka pun tak akan datang kalau kita buat program apa-apa.”

Secara umum, gambaran yang diberikan oleh guru ialah murid berisiko sememangnya tidak berminat untuk belajar dan sukar untuk dibantu. Murid berisiko dipersalahkan kerana mereka ‘tidak mahu mendengar nasihat’, ‘nakal’, ‘degil’, ‘tidak minat belajar’, ‘malas’, ‘tak ada disiplin’, dan pelbagai tanggapan negatif lain. Temu bual yang lebih mendalam mendapati bahawa secara hakikatnya guru faham bahawa murid berisiko sebenarnya memerlukan bantuan dan sokongan, khususnya dari aspek emosi dan disiplin diri untuk membantu mereka keluar daripada kelompok berisiko. Namun demikian, mereka mengakui tidak dapat memberikan tumpuan kepada kumpulan murid berkenaan atas alasan kekangan tugas, sumber (ruang, peralatan, wang), dan masa, juga kekurangan kemahiran dan sokongan. Mereka juga mengakui bahawa bilangan murid berisiko agak ramai dengan latar belakang serta masalah yang pelbagai, di mana semuanya perlu ditangani secara berasingan. Menurut guru B, “...lain murid, lain isunya, maka lainlah kaedah untuk menanganinya.”

Dapatan ini jelas menunjukkan bahawa majoriti murid berisiko yang terlibat dalam kajian ini menyedari kelemahan yang ada pada diri mereka. Lebih penting lagi ialah mereka juga tahu aspek kemahiran apakah yang mereka perlukan untuk memperbaiki diri. Berdasarkan kajian ini, komponen kemahiran kehidupan yang paling mereka perlukan mengikut keutamaan ialah kemahiran kognitif, diikuti dengan kemahiran kesihatan/kesejahteraan, kemahiran sosial dan kemahiran interpersonal.

Murid-murid ini faham bahawa mereka lemah dalam akademik kerana mereka kekurangan kemahiran untuk belajar, tidak kreatif dan tidak pasti bagaimana untuk menentukan matlamat hidup. Mereka juga sedar akan pentingnya kemahiran untuk menjaga kesihatan dan kesejahteraan diri termasuklah kemahiran untuk melaksanakan tanggungjawab kepada keluarga dan terhadap diri sendiri. Mereka juga memerlukan kemahiran berkomunikasi agar dapat menjaga hubungan dengan orang lain yang berada di sekeliling mereka. Ini bermakna murid berisiko sedar dan faham kekurangan yang ada dalam diri mereka serta kemahiran yang mereka perlukan untuk mempertingkatkan keupayaan mereka agar dapat setanding dengan murid lain.

Guru-guru disiplin dan kaunseling juga faham akan keperluan murid-murid berisiko, namun faktor kekangan tugas dan kekurangan kemahiran menyebabkan mereka berasa tidak berupaya untuk membantu kumpulan murid berkenaan. Keperluan yang berbeza-beza turut menyukarkan sekolah untuk menyediakan satu program yang menepati kehendak kumpulan murid berkenaan. Dalam hal ini, kerjasama daripada pihak tertentu yang lebih berkemahiran dan berfungsi khusus untuk membantu kumpulan murid berisiko amat dialu-alukan.

Dapatan kajian ini tidak menyokong tanggapan umum bahawa murid berisiko tidak berminat untuk mempertingkatkan diri mereka, namun selari dengan pandangan Werner & Smith (1992) dan Werner (1996) bahawa dengan bantuan dan sokongan pihak tertentu, murid berisiko boleh mencapai potensi sebenar mereka. Penerapan suatu kemahiran yang menepati keperluan akan lebih bermakna seterusnya meningkatkan keyakinan murid berisiko untuk mencapai potensi sebenar mereka.

Sehubungan itu, Kementerian Pendidikan Malaysia (KPM), menerusi pihak sekolah dan PIBG harus faham bahawa murid ini tergolong dalam kumpulan ‘berisiko’ kerana mereka kurang atau tidak memiliki kemahiran-kemahiran tertentu bagi membolehkan mereka bersaing secara adil dengan murid-murid lain. Justeru, adalah menjadi tanggungjawab pihak sekolah, guru khususnya, untuk memiliki kemahiran bagaimana untuk menerapkan kemahiran yang diperlukan oleh murid-murid berisiko. Selain guru, ibu bapa kepada murid berisiko juga perlu dilatih dengan kemahiran berkaitan untuk membantu anak mereka memperoleh aspek kemahiran yang diperlukan.

Dalam hal ini, maklumat daripada kajian boleh dijadikan input pembinaan modul latihan kemahiran kehidupan versi guru dan juga versi ibu bapa. Seterusnya, hasil dapatan kajian ini boleh dijadikan maklumat

asas untuk membangunkan Modul Kemahiran Kehidupan yang boleh digunakan oleh pihak sekolah dan pihak berkepentingan bagi membantu meningkatkan kemahiran kehidupan murid berisiko. Kajian lanjut yang melibatkan lebih ramai murid daripada kawasan yang berlainan juga wajar dilaksanakan bagi mendapatkan maklumat yang lebih lengkap dan tepat.

KESIMPULAN

Murid berisiko akan terus wujud dan keciciran akan tetap berlaku walaupun pelbagai usaha dilakukan, namun dapatan kajian ini mampu membantu pihak yang terlibat untuk menerapkan kemahiran kehidupan yang diperlukan oleh murid berisiko supaya mereka dapat menjalani kehidupan yang lebih produktif serta dimanfaatkan dalam kehidupan seharian. Berdasarkan kepada dapatan kajian ini, satu modul Kemahiran Kehidupan khusus untuk murid berisiko wajar dibangunkan yang merangkumi empat aspek kemahiran dengan memberikan keutamaan kepada kemahiran kognitif, diikuti kemahiran kesihatan/kesejahteraan, kemahiran sosial, dan kemahiran interpersonal. Modul yang dibangunkan dijangka dapat membantu pihak sekolah dengan kerjasama ibu bapa, komuniti dan sektor swasta, menyediakan latihan yang terancang dan berterusan ke arah melahirkan murid yang berkualiti seterusnya mengurangkan bilangan murid yang tergolong dalam kumpulan berisiko.

Penghargaan

Kajian ini dijalankan menggunakan geran ERGS/1/2013/SSI09/UKM/03/1

Rujukan

- Ahmad, N.S. (2011). Pendidikan dan Masyarakat. Yogyakarta. Sabda. (*In Malay*)
- Alberta Education. (2002). Health and Life Skills. Alberta Learning, Alberta, Canada.
- Aminudin M. (2014). Kemahiran Berfikir Di kalangan Pelajar. Dipetik daripada: <http://www.hmetro.com.my>. (*In Malay*)
- Andrew J. H. & Karen S.W. (2008). Parental Effort, School Resources, and Student Achievement. *The Journal of Human Resources*, University of Wisconsin Press. pp 437- 453.
- Badawi, H. (1997). Faktor-faktor yang menimbulkan masalah disiplin pelajar di sekolah. Universiti Kebangsaan Malaysia. (*In Malay*)
- Botvin G.J. & Griffin, K.W. (2004). Life skills training: Empirical findings and future directions. *The Journal of Primary Prevention*, 25(2), 211-232. doi: 10.1023/B:JOPP.0000042391.58573.5b
- Botvin, G.J. (2001). Life Skills Training. Dipetik daripada <http://www.lifeskilstraining.com>.
- Christiansen, J., & Horward, M. (2005). Understanding and Fostering Family Resilience. *The Family Journal*, 13, 427-436.
- Clare, H. (2008). The Life Skills Handbook. United Kingdom Education For All (EFA), 2010. The Millennium Development Goals at 2010. Malaysia. Dipetik daripada <http://www.unicef.org>.
- Eisenberg, D., Golberstein, E., & Hunt, J.B. (2009). Mental Health And Academic Success In College. *The B.E Journal of Economic Analysis & Policy*, 9(1), 200-210.
- Fraser, M.,W. (2004). Student accountability standards. Dipetik daripada <http://www.ncpublicschool.org>
- Gardner, H. (1983). *Frames of Mind: The Theory of Multiple Intelligences*. London: Heinmann.
- Grades, P. (2012). Standard for Student Interpersonal Skills. Pennsylvania Department of Education. Dipetik daripada <https://www.google.com.my>.
- Hanbury, C. & Malti, T. (2011). Monitoring and Evaluating Youth Development. The Jacobs Foundation. Dipetik daripada http://jacobsfoundation.org/wp-content/uploads/2012/12/Jacobs_ME_Guideline_e.pdf.
- Hendricks, P. (1998). Targetting Life Skills Model. Dipetik daripada <http://www.extension.iastate.edu/4H>.
- Jusoh, S., & Al-Muzammil. (2011). Tahap Komunikasi Interpersonal Murid-Murid Sekolah Rendah Di Jajahan Tumpat, Kelantan. *Journal of Education Management*, 1, 1-13. (*In Malay*)
- KPM. 2013. Buku Perangkaan Pendidikan Malaysia. BPPDP, KPM, Dipetik daripada <http://emisportal.moe.gov.my>. (*In Malay*)
- KPM. (2013). Pelan Pembangunan Pendidikan Malaysia 2013-2025. (*In Malay*)
- Malti, T., & Noam, G. G. (2008). Where youth development meets mental health and education: the RALLY approach. *New Directions for Youth Development*, No. 120.

- Mansor, A. N., Sinnadurai, K., Nair, S., Rasul, M.S., & Abd Rauf, R.A. (2012). Root Causes of Truancy. Proceedings UKM Teaching and Learning Congress. Awana Genting Highland, 15-18 Disember 2012 .
- MMDG. (2010). Malaysia Millenium Development Goals. Dipetik daripada <http://www.un.org/millenniumgoals/pdf/>
- Mitchell, M. (2000). School As Catalysts For Healthy Communities. Public Health Report, 115, 22-27.
- Mohd Najib Abdul Aziz & Nor Shafrin Ahmad. (2008). Kemahiran belajar dan hubungannya dengan pencapaian akademik: Kajian di Daerah Kerian, Perak. Jurnal Pendidik dan Pendidikan, 23, 29–47. (*In Malay*)
- Orlick, T. (2002). Nurturing positive-living skills for children: Feeding the heart and soul of humanity. Journal of Excellence, 7, 86-98
- Pallas. (1994). Ability-Group Effects: Instructional, Social or Institutional. Sociology of Education, 67, 27-46
- Piaget, J. (1955). The child's construction of reality. London: Routledge and Kegan Paul
- Roberts, L. W., Warner, T. D., Lyketsos, C., Frank, E., Ganzini, L., & Carter, D. (2001). Perceptions of academic vulnerability associated with personal illness: a study of 1,027 students at nine medical schools. Comprehensive Psychiatry, 42, 1-15.
- Solon Community School District. (2001). The Solon Community School District At-Risk Plan of Services. Iowa.
- The Solon Community School District. (2003). At risk plan of services. Solon Community District.
- Toseland, R. (1995) Group work with elderly and family givers. New York: Springer.
- UNICEF. (2012). UNICEF Annual Report 2012 for Malaysia Annual Report. Dipetik daripada <http://www.unicef.org>.
- United Nation General Assembly. (1948). Universal Declaration of Human Rights. Dipetik daripada <http://www.un.org>.
- United Nations Education, Scientific and Cultural Organization. (1990).World declaration on Education For All. Dipetik daripada <http://www.unesco.org>.
- United Nations Education, Scientific and Cultural Organization (2011) Education Counts: Towards the Millennium development Goals. France: UNESCO.
- Wan Su. (2008). Hubungan personaliti, kemahiran sosial, kebimbangan, rakan sebaya dengan tingkah laku devian di kalangan pelajar Universiti. Dipetik daripada: <http://dspace.unimap.edu.my/dspace/bitstream/123456789/5839/1/HUBUNGAN%20PERSONALITI%2c%20KEMAHIRAN%20SOSIAL%2c%20KEBIMBANGAN%20DAN%20RAKAN%20SEBAYA%20DENGAN%20TINGKAH%20LAKU%20DEVIAN%20DI%20KALANGAN%20PELAJAR%20UNIVERSITI.pdf>. (*In Malay*)
- WHO. (1997). The World Health Report 1997 – conquering suffering, enriching humanity. Dipetik daripada <http://www.who.int/whr/1997/en/>.
- Willis, S. (2010). Remaja dan Masalahnya. Bandung: Penerbit Alfabeta. (*In Malay*)
- WHO. (1999). Partners in Life Skills Training: Conclusions from a United Nations Inter-Agency Meeting, Geneva.
- WHO. (2012). World Health Statistics. Dipetik daripada: http://www.who.int/gho/publications/world_health_statistics/2012/.
- Weili, D.& Steven, F. L. (2007). Do Peers Affect Student Achievement in China's Secondary School? The Review of Economics and Statistics, 89(2), 300-312.
- Werner, E., & Smith, R. (1992). Overcoming the odds: High-risk children from birth to adulthood. New York: Cornell University Press.
- Werner, E. (1996). How kids become resilient: Observations and cautions. Resiliency in Action, 1(1), 18-28.
- Yahya, A. , Boon, Y. & Abdul, A.H. (2005). Kecerdasan Emosi dan Hubungannya Dengan Pencapaian Akademik dan Tingkah laku Pelajar. Seminar Antarabangsa CESA di UKM. (tidak diterbitkan) (*In Malay*)